

Records de Jordi Porta des d'una illa

Si cerc entre els records gairebé esvaïts dels meus vint anys, no som capaç d'evocar on i quan vaig conèixer Jordi Porta, però sí que tenc clar que la seva imatge més antiga que encara s'estotja en algun racó del meu cervell, el situa en el segon pis del pati de lletres de l'antic edifici de la Gran Via, a la porta de l'aula gran que algunes vegades empràvem la gent de ciències. Record molt bé haver mantingut algunes converses amb ell mentre esperàvem a una hora intempestiva –les tres del capvespre– l'arribada del professor que havia d'explicar la primera classe de la tarda.

Tanmateix, el que no puc recordar és a quin professor esperàvem en aquesta hora difícil, quan les primeres calors de la primavera i els efectes del vi del dinar feien que la ment divagués per viaranys molt allunyats de les fórmules que el professor escrivia a la pissarra. És molt probable, però, que fos el doctor Teixidor, el qual ell, jo i molts d'altres, vam haver de seguir diversos cursos fins que vam aprovar en una amnistia general que va decretar el càtedratic amb motiu de la finalització de la seva etapa al capdavant de l'assignatura Geometria Analítica per a Físics, assignatura que el càtedratic desenvolupava amb els nous formalismes matemàtics –la «matemàtica moderna», com es deia popularment en aquell temps a desgrat dels matemàtics. Aquella matemàtica, a la majoria d'estudiants arribats d'uns instituts de batxillerat on

s'explicaven les matemàtiques com a principi del segle XX, ens semblava plena d'arcans incomprensibles.

Tot i això, no estic segur que el meu record correspongui realment a aquestes classes, ja que en aquesta mateixa aula l'any següent explicà la mateixa assignatura el doctor Sancho, acabat d'arribar a Barcelona amb un acompanyament de deixebles que el seguien de centre en centre; va ocórrer que la gent va començar a dir que aquesta matemàtica, encara més «moderna» que totes les que s'havien explicat fins a aquell moment, era la que realment necessitava un físic per treballar i, per açò, alguns aspirants a investigadors, atrets per aquesta propaganda, vam anar a les classes del nunci de les novíssimes matemàtiques, encara que ja havíem aprovat l'assignatura. Estic segur que jo vaig ser un dels conversos, encara que els meus propòsits d'assistir a aquestes classes voluntàries no van durar gaire temps; el que no tenc tan clar és si en Jordi Porta va ser un altre dels conversos, encara que és molt probable, perquè aquest tipus d'actuació hauria estat prou d'acord amb el seu tarannà. Tanmateix, no estic gaire segur d'aquesta segona opció i, per tant, consider com a més probable la primera hipòtesi: el meu record més antic de Jordi Porta es remunta als capvespres d'espera de la classe del doctor Teixidor.

Aquestes converses de primera hora del capvespre, però, no van tenir continuïtat en els anys immediatament successius, ja que l'enyor de la vida menorquina preturística em va dur a continuar estudiant «per lliure», com es deia en aquell temps, o sigui, en una modalitat no presencial que podia seguir des de la meua terra. Açò va fer que durant uns anys les meves estades a Barcelona fossin qüestió de dies, el temps necessari per recollir apunts, donar-me a conèixer als professors, cercar llibres i presentar-me a alguns exàmens, cosa aquesta darrera que no vaig fer amb gaire freqüència.

De tota manera, açò no va significar perdre tot contacte amb Jordi Porta o, més ben dit, no va aconseguir que en Jordi em

perdés de vista. Perquè una característica de la seva personalitat que em va cridar l'atenció des d'un primer moment era el seu caràcter obert i la seva ment inquiridora, que feien que mai no perdés el contacte amb qualsevol que hagués estat condeixeble seu en un moment o altre dels seus estudis universitaris, encara que, com en el meu cas, s'hagués absentat de Barcelona i aquest contacte s'hagués reduït a tenir alguna informació indirecta de les seves activitats. Açò feia que Jordi Porta fos sempre un bon punt de contacte per retrobar aquells companys que havien deixat els estudis, havien canviat de carrera o s'havien retirat temporalment a casa seva, com jo mateix.

Per açò puc assegurar que en Jordi Porta no em va perdre de vista durant els tres anys que em vaig passar estudiant –fins a cert punt– a Menorca, encara que jo no pugui recordar si el vaig veure molt o poc, o si va contribuir, amb les seves informacions en relació amb matèries d'examen, a fer que els meus estudis des de la llunyania arribassin, fins a cert punt, a bon port. Sigui com sigui, al cap de tres anys vaig decidir tornar a Barcelona per seguir una altra vegada estudis regulars, conscient que, des de la tranquil·litat de l'illa, l'obtenció de la llicenciatura esdevindria una fita llunyana en el temps. Tanmateix, no fou fins al final de la meua carrera quan l'amistat amb Jordi Porta es va consolidar amb un inici de col·laboració professional. El motiu fou que en alguna de les nostres conversacions esporàdiques al pati de la Facultat li devia haver explicat el meu interès, en aquella època, pels temes de biofísica com a possible camp d'especialització per a la realització d'un doctorat en un futur que ja es veia proper, tema, aquest, que també focalitzava l'atenció de Jordi Porta. Pot ser que el tema sorgís amb motiu d'un curs de biologia molecular que vaig fer a la Universitat Complutense de Madrid la tardor de 1968, o tal vegada va sortir a l'atzar d'una conversa intranscendent. Sigui com sigui, va donar la coincidència que Jordi Porta havia començat en aquells temps la seva tesina de

llicenciatura, amb el doctor Boya, sobre determinats aspectes del fenomen de la ressonància magnètica nuclear per les seves aplicacions en anàlisis biològiques i mèdiques, com a tema més afí als seus interessos. Per açò, va pensar que a la vista de la formació d'un futur equip de col·laboració seria convenient que iniciéssim alguna mena de col·laboració.

La col·laboració, però, no va consistir a proposar-me, com semblaria lògic, seguir estudis similars als que ell estava fent, amb el seu mateix director de tesina, per tal que jo adquirís una formació del mateix tipus que la seva, sinó que em va aconseguir, un vegada vaig estar en possessió del títol, una taula a la sala de llicenciats que redactaven tesines i tesis, en el famós Departament de Física Teòrica del doctor Garrido. Aquell departament era famós en aquell temps de penúries pressupostàries per la seva magnificència –haig de dir que, malauradament, quan jo hi vaig arribar ja no se celebraven els mítics tes de mitja tarda, en què es reunien alumnes acabats de llicenciar amb doctors, professors ajudants i el doctor Garrido mateix per discutir, segons crec, sobre els temes més diversos, en un exercici pràctic d'universalitat.

Així, malgrat el meu currículum poc brillant, vaig entrar a formar part del ben curiós microcosmos que havia creat el nostre professor de mecànica quàntica, del qual també formava part Jordi Porta, però treballant en una tesina en el camp de les partícules elementals amb el doctor Bramon i, més concretament, sobre alguna aplicació dels grups de simetria a la partícula A2, de la qual, per cert, no he tornat a saber mai més res des d'aquelles llunyanes dates. Es dona la circumstància que, si no record malament, també va ser Jordi Porta qui em va aconseguir el meu director de tesina, ja que, en aquells temps, la ja més que llarga durada dels meus estudis feia que tingués certa aprensió a tractar amb professors, per por que la meua carrera irregular els predisposés negativament respecte a les meves pretensions acadèmiques.

El motiu pel qual Jordi Porta em va enviar al camp de les partícules elementals, ja que ell m'havia cridat per a futures col·laboracions en biofísica, s'ha de cercar en un altre aspecte de la seva personalitat que, més tard, tindria ocasió de desenvolupar àmpliament amb la creació i posterior direcció de la Societat Catalana de Física: em referesc a la planificació prèvia de les seves actuacions amb tota cura, procurant tenir en compte tots els aspectes que la poguessin afectar. Així, en el cas que ens ocupa, el propòsit no formulat explícitament de Jordi Porta era que no es parlés abans d'hora d'una possible investigació en biofísica, quan es tractava d'un camp verge sense cap especialista reconegut a Barcelona i, possiblement, ben pocs a la resta de l'Estat. Per açò, pensava que si donàvem a conèixer les nostres pretensions de treballar en un camp tan poc conegut i sense cap guia, podia passar que aquest projecte fos considerat molt poc seriós –com, de fet, en aquells moments era– i això afectés negativament la nostra imatge davant d'aquells que ens havien d'examinar per obtenir el grau de llicenciat. De fet, Jordi Porta, oficialment, feia la seva tesina pel seu interès en la física nuclear, i no per les aplicacions del tema en el camp biomèdic. Es tractava, per tant, d'obtenir un títol i, després, amb tota llibertat, elegir el camí que més ens agradés, encara que no ens adonàvem que difícilment trobaríem un camí, si no podíem anar a l'estranger a obtenir la formació necessària, per dur endavant el nostre projecte d'organitzar un grup de recerca en biofísica –del qual, d'altra banda, només sabíem que havia d'aplicar la física als estudis biològics, però no pensàvem, com no podia ser d'altra manera, quina física s'havia d'aplicar ni a quins estudis biològics s'havia d'aplicar. Però l'opció d'anar a l'estranger era molt difícil, per la manca de beques i pel nostre currículum escàs, i, en el cas de Jordi Porta, encara ho complicava més el fet que en aquell temps ell ja era pare de família.

Sorprenentment, aquestes previsions no es van acomplir en el

meu cas i, després de moltes vicissituds que no vénen al cas, vaig acabar passant l'hivern de l'any 1970 a l'International Center for Theoretical Physics de Trieste, seguint un dels seus famosos cursos de física de matèria condensada. La meva estada a l'antic port de l'imperi austrohongarès, ciutat literària per excel·lència, bressol de Svevo, Saba i Magris i residència temporal de Sthendal i Joyce, fou una estada científica amb ribets literaris, amb llargs passejos pels vells carrers castigats per la boira i capvespres decadents als jardins del palau de Miramare, on tantes temporades havia viscut un il·lustre balear d'adopció, l'arxiduc Ludwig Salvator d'Habsburg-Lorena, i des del qual aquest s'escrivia amb un compatriota meu, el prevere naturalista Cardona i Orfila. També és cert, però, que en aquell temps no en sabia gairebé res, d'aquests personatges.

Tanmateix, no tot va ser literatura i vaig procurar complir les meves obligacions com vaig poder, motiu pel qual se suposava que m'havia traslladat a la ciutat fronterera. Si bé el meu deficient anglès oral me va resultar un entrebanc per poder seguir amb fluïdesa les classes, no va passar el mateix amb l'ús de la biblioteca, on el meu correcte nivell de lectura en l'idioma anglès em va permetre treure prou partit de la modèlica biblioteca científica del centre, doblement modèlica per a un aprenent d'investigador que provenia d'una universitat tercermundista com era l'espanyola en aquells anys. Tampoc vaig desaprofitar l'oportunitat d'intercanviar idees i opinions amb els centenars d'investigadors d'arreu del món –sobretot amb els que parlaven idiomes assequibles– que assistien al mateix curs que jo o estaven en el centre com a professors visitants. De tot açò, en vaig treure dues coses en clar: d'una banda, vaig adquirir una formació general d'un nivell raonable en el camp de la matèria condensada i, de l'altra, em vaig adonar que iniciar qualsevol tipus d'investigació i, encara més, formar un equip en un camp qualsevol, requeria com a condició *sine qua non* la presència d'una persona prèvia-

ment preparada en aquell camp o bé en terrenys afins. Per açò vaig començar a veure com una cosa difícil la possibilitat de dur endavant, a la tornada a la Universitat de Barcelona, una tesi sobre temes de física aplicada a la biologia sense altre ajut que el de Jordi Porta, que estava en la mateixa situació que jo.

Quan vaig tornar a Barcelona, vaig trobar els físics instal·lats a la nova Facultat de Pedralbes, edifici que compartien amb els químics i que tenia un aire molt més cosmopolita que els antics edificis de la plaça Universitat i l'aspecte del qual –i algunes de les instal·lacions– recordava els edificis de les universitats europees. També, i açò és molt més important, l'aparició de noves generacions de professors joves començava a remoure l'ambient reclòs de l'autarquia franquista, tant en el camp científic en el del compromís polític. En aquest nou panorama, vaig trobar que Jordi Porta ja no habitava la sala comuna dels acabats de llicenciar, sinó que s'havia aconseguit un despatx en el nou edifici d'una manera una mica irregular –no era professor a la Facultat de Físiques, sinó a l'Escola d'Arquitectura, i a la Facultat no feia altra feina que preparar la tesi doctoral, cosa que, en principi, no li donava dret a cap despatx individual, destinats en principi als professors de la Facultat. La realitat és que encara que no sé de quina manera ho va aconseguir, però el cert és que Jordi Porta va dur endavant el seu propòsit de tenir comoditat per treballar i, a la vegada, mantenir un lligam físic amb el Departament de Física Teòrica on volia desenvolupar la seva tesi.

La meua arribada de Trieste no va poder ser més oportuna per als meus interessos, ja que en aquella mateixa època havia retornat dels Estats Units el doctor Bernalte, que s'havia d'encarregar d'una assignatura de física de l'estat sòlid que, per primera vegada, formaria part de la carrera de Física, encara que com a assignatura optativa. Novament, com en el cas de la meua tesi, Jordi Porta va intervenir i em va presentar el nou professor, al qual, prèviament, havia explicat els meus estudis a Trieste, la

qual cosa va facilitar que el doctor Bernalte m'agafés com a professor ajudant –pnn, com es deia tècnicament en aquells temps– de la seva assignatura. I així fou com, gràcies als bons oficis de Jordi Porta, em vaig veure convertit en professor de la Universitat de Barcelona; a la vegada, em va fer un lloc en el seu despatx, col·locant-hi una segona taula on vaig estar ubicat durant tota la meva etapa de professor universitari.

Compartir despatx amb Jordi Porta durant els primers anys de la dècada dels setanta em va suposar seguir de ben a prop tot el peculiar procés de la seva tesi doctoral, que va finalitzar amb un èxit notable malgrat la malfiança de tot el seu entorn, malfiança en la qual m'haig d'incloure jo mateix. El motiu d'aquesta prevenció, ja l'he avançat abans: Jordi Porta s'havia embarcat en la realització d'una tesi doctoral sense cap director –el tenia nominal, però no record ningú que controlés el que en Jordi estava fent– ni cap experiència prèvia en el camp escollit –no dic en el tema, tot d'una veurem el perquè– i, finalment i per a més dificultat, sense tenir accés a la mena d'informació que se suposava necessària –llibres i revistes especialitzats en el camp de la física aplicada a la biologia. Per tant, Jordi Porta, com a corredor de fons que era, es va llençar a treballar en un camp del qual desconeixia gairebé tot el que s'havia fet i, el que és més perillós per a un aspirant a doctor, tot el que s'estava cuinant en els laboratoris especialitzats de la resta del món. Açò va fer que, els primers anys, el seu tema real de tesi no estigués gaire definit –encara que segurament n'hi havia un d'oficial que sí que ho estava– i anés evolucionant a mesura que augmentaven els seus coneixements.

Tanmateix, malgrat aquest panorama tan poc engrescador, que en qualsevol altra persona segurament hauria acabat amb una catàstrofe acadèmica, en el cas de Jordi Porta va acabar amb la realització d'una de les tesis més originals i interessants presentada en aquells anys a la Universitat de Barcelona, la qual, a més,

va donar lloc, com s'explica en un altre article d'aquest llibre, a una publicació en una revista estrangera de prestigi, publicació que, en el seu moment, va merèixer nombroses citacions. Com es va produir aquesta mena de miracle acadèmic? Doncs d'una manera ben original que encara feia més improbable el resultat satisfactori aconseguit finalment. Jordi Porta anava llegint el poc que, d'una manera atzarosa, queia a les seves mans sobre el tema –jo mateix hi vaig contribuir amb un article que vaig dur des de Trieste entre molts d'altres i que despertà l'interès de Jordi Porta– i si veia que hi havia alguna teoria física que tingués aplicació en la resolució de problemes biològics, no dubtava d'anar a veure aquell company o professor de la Facultat més adient per orientar-se sobre el tema desconegut. Així, va visitar gairebé tots els departaments de la Facultat i va anar arreplegant informacions parcials que va saber reunir en un tot coherent, com si es tractés d'un puzzle, i sobretot va aconseguir que, aquesta coherència, la hi donessin les aplicacions de tot aquest entramat teòric al desenvolupament de la seva idea rectora, que, a la vegada, s'havia anat gestant a mesura que anava tenint més informacions. És a dir, la tesi de Jordi Porta, segons la meua percepció subjectiva, va ser el resultat d'un equilibri subtil entre una idea genèrica de partida i la concreció d'una sèrie de teories físiques aplicades a aquesta idea.

Tot el que he exposat fins aquí, ho haig de repetir, és una apreciació subjectiva meua madurada en la llunyania temporal dels fets, però pens que no ha d'estar gaire lluny del que va passar realment. Ara em sap greu no haver concedit més atenció al procés d'elaboració de la tesi de Jordi, ja que puc afirmar que va ser un procés peculiar i, segurament, irreplicable, que revela que la persona que el va dur a terme tenia una gran intuïció i una excel·lent capacitat de síntesi. El seguiment detallat d'aquest procés, precisament pel que té d'excepció a la regla, m'hauria permès conèixer alguna cosa més sobre el procés de creació científica.

Tot açò, però, són pensaments d'ara que en aquell temps no se'm van acudir, ni a mi mateix ni a cap altre company. Per aquest motiu vaig passar els meus anys a la universitat compartint el despatx amb Jordi Porta, però mantenint un cert distanciament en els temes d'investigació. Açò no vol dir que jo hagués abandonat explícitament els interessos biofísics. De fet, vaig acompanyar Jordi Porta en els pocs seminaris que, relacionats, encara que fos remotament, amb el seu camp d'interès, es van fer a Barcelona en aquells anys –record concretament un seminari sobre difracció de raigs X per molècules biològiques que va organitzar un catedràtic de bioquímica a l'Escola d'Enginyers Industrials. Oficialment, però, davant Jordi Porta, havia posposat els meus interessos biofísics després de l'obtenció del grau de doctor. Aquesta idea, com es pot suposar, no li agradava gens, però una altra de les seves virtuts era no intentar influir les persones per fer-les canviar de propòsit, almenys no d'una manera directa. Una altra cosa era que persistís en els seus plans, aprofitant les ocasions favorables per intentar fer-me veure que seria més interessant per al meu futur que seguís el meu projecte inicial de llançar-me a l'aventura de fer una tesi sobre temes biològics sense director en tost d'intentar anar per camins més establerts.

Potser tenia raó, però mai ho vaig arribar a saber, ja que, passats quatre anys d'experiència docent universitària i després d'un intent fallit d'anar a fer la tesi a Itàlia –fallit perquè la beca que una institució extrauniversitària m'havia concedit va desaparèixer d'una manera misteriosa a l'últim moment a favor d'algun postgraduat que tenia més influència que jo–, vaig decidir una vegada més deixar Barcelona i establir-me a Menorca. En un principi vaig fer freqüents viatges a Barcelona i per açò Jordi Porta continuà mantenint-me una taula al seu despatx amb la ficció, que jo mateix alimentava, que encara no havia abandonat la meva intenció d'acabar la tesi doctoral. L'acceptació per part de l'estatus acadèmic d'aquests projectes fantasmals pot semblar

sorprenent avui en dia, però no ho era tant en aquella època, en què sovint les tesis s'eternitzaven, fins i tot entre persones bastant preparades.

D'aquesta manera, amb la coartada de la meva presència intermitent, Jordi Porta va aconseguir acabar la seva tesi amb tranquil·litat, sense que li colloquessin cap altre company al seu despatx, fins que l'obtenció del grau de doctor li va donar prou reconeixement científic davant l'*establishment* acadèmic perquè li fos assignat un despatx per a ell sol. I així fou com la que havia estat durant un temps la meva taula va desaparèixer per sempre més d'aquell recinte i va acabar amb la ficció del meu retorn proper a la universitat.

No es van acabar, però, les meves visites a Barcelona i Jordi Porta va tenir sempre al seu despatx, per a mi, si no una taula, sí una cadira per estar-hi el temps que necessités. Així fou com em va explicar el seu projecte de creació de la Societat Catalana de Física. I, com és natural, em va apuntar entre els primers socis. D'aquesta manera, vaig viure també, encara que només en part, tots els seus intents per engegar els primers grups d'investigació dintre de la Societat Catalana i aconseguir que aquesta fos una cosa viva i no una associació corporativa més que organitzés conferències periòdiques per als socis més soferts. També record les seves gestions i entrevistes amb personatges importants del món de les empreses i de la política catalana –ja estàvem en plena transició– per obtenir el suport institucional i sobretot empresarial per a la Societat Catalana de Física –no només per al vessant econòmic, sinó per aconseguir una implicació, fins aleshores gairebé inexistent, de les empreses en la investigació.

Amb el pas dels anys, pocs, els meus viatges a Barcelona es van anar fent cada vegada més rars –és una tendència dels illencs antics, que alguns de més moderns hem heretat, aferrar-se a l'illa amb el pas dels anys. Els meus contactes amb Jordi Porta van continuar, tanmateix, per via telefònica i així em vaig assabentar

puntualment dels progressos de la Societat Catalana de Física i, també, dels progressos científics. L'èxit de la publicació de la seva tesi l'havia dut a emprendre una aventura encara més agosarada: l'explotació experimental de les seves teories amb el propòsit de desenvolupar totes les seves potencialitats en un laboratori de l'antiga República Federal Alemanya dirigit pel científic català doctor Bordas, el qual ja havia conegut abans, en l'època d'estudiant, als despatxos del departament del doctor Garrido.

En aquella època, jo havia començat a Menorca una aventura també bastant forassenyada, gairebé tant com la que havia deixat a Barcelona, i que encara dura: l'edició de l'Enciclopèdia de Menorca. Per promoure aquesta difícil empresa vam organitzar una sèrie d'actes culturals de caràcter científic per tota l'illa (conferències, excursions didàctiques i exposicions). Prest vaig creure que es podrien completar amb quelcom més sòlid i de més transcendència, com la realització de seminaris científics de nivell universitari encara que els temes no tinguessin res a veure amb la nostra enciclopèdia, destinada a estudiar exclusivament aspectes de Menorca. Així fou com em vaig dirigir a Jordi Porta per veure la possibilitat que la Societat Catalana de Física organitzés algunes jornades a l'illa sobre algun tema del seu camp.

A Jordi Porta tot d'una la idea li va interessar, però, com acostumava a fer amb tots els projectes que empenia, no la va posar en pràctica fins que va trobar que era el moment adequat. Vaig haver d'insistir-li per telèfon i personalment, en el transcurs dels meus viatges a Barcelona, cada vegada més escassos, fins que va pensar que la situació de la Societat Catalana de Física estava ja prou assentada per emprendre aquesta nova iniciativa. L'ocasió es presentà amb la celebració a Barcelona dels Encuentros Relativistas Españoles de 1985, l'organització dels quals era a càrrec del Grup de Relativitat de la Societat. Per aquest

motiu es proposà, i s'acceptà de bon grat, que, encara que el grup barceloní mantindria la responsabilitat de l'organització, el lloc de realització es traslladaria a Menorca. D'aquesta manera, a principi de setembre de 1985 se celebrà la primera edició de les que vam anomenar *Trobades Científiques de la Mediterrània*, que van tenir lloc en una dependència de l'institut de batxillerat de Maó, ja que en aquell temps teníem molt bones intencions, però no disposàvem de locals específics per a aquestes activitats. Malgrat tot, les jornades van tenir molt d'èxit i, fins i tot, repercussió pública, ja que a les nits vam organitzar tres conferències divulgadores a la seu del Consell Insular de Menorca, les quals van tenir un èxit de públic notable.

Cal fer un incís aquí per explicar l'origen del nom escollit per a aquests seminaris: *Trobades Científiques de la Mediterrània*. En un principi fou el nom d'una societat que havíem creat alguns membres de l'equip de redacció de l'Enciclopèdia de Menorca, la majoria professors menorquins, per a l'organització de seminaris universitaris sense necessitat de fer-ho des de l'Enciclopèdia, com havíem fet fins a aquell moment amb les conferències i activitats més populars.

Aquesta societat va organitzar dos cursos l'any 1984, un de demografia històrica i l'altre d'antropologia de les societats pageses, mentre que l'any 1985 només va organitzar un seminari, el de la Societat Catalana de Física. Aquell mateix any, però, el Consell Insular de Menorca va crear l'Institut Menorquí d'Estudis, del qual vam entrar a formar part tot l'equip de l'Enciclopèdia de Menorca i de les *Trobades Científiques de la Mediterrània* –i molts altres investigadors menorquins–, per la qual cosa aquesta darrera societat es va dissoldre pel fet que la nova institució havia de cobrir prou eficaçment el seu àmbit d'actuació i altres de nous: publicacions i promoció de la recerca. Així fou com la denominació *Trobades Científiques de la Mediterrània* deixà de ser el nom d'una societat per passar a ser el nom exclusiu dels

seminaris de la Societat Catalana de Física, que a partir de l'any 1986 es dugueren a terme apadrinats pel nou institut i, molt especialment, per la seva Secció de Ciència i Tècnica.

La segona trobada es va dedicar a la geofísica i va tenir lloc a la seu del Consell Insular de Menorca. L'elecció del tema, la feia sempre Jordi Porta amb una intencionalitat clara que els seus successors han mantingut escrupolosament al llarg dels anys: escollir un tema en el qual hi haguessin grups treballant, més o menys dispersos, en les universitats de l'àrea catalana. Així s'afavoria la posada en comú de les recerques amb vista a reforçar els vincles mutus. La tranquil·litat de Menorca permetia el diàleg distès entre investigadors que, malgrat treballar espacialment propers, gaudien de poques oportunitats per intercanviar idees al llarg de l'any a causa de les responsabilitats acadèmiques quotidianes.

A la geofísica, la va seguir la història de la física, que va ser el motiu de la tercera trobada, que l'any 1987, i continuant amb la itinerància, va tenir lloc al local de l'Ateneu de Maó. I en aquesta trobada es va produir un fet peculiar: un professor nord-americà, Thomas Glick, prou conegut com a historiador de la ciència, ens va sorprendre amb una conferència sobre la presència de l'esquadra americana al port de Maó durant la primera meitat del segle XIX. Si bé el tema no era del tot desconegut per als menorquins, era la primera vegada que es tractava amb dades dels arxius nord-americans, amb la qual cosa el conferenciant va oferir moltes informacions noves que obriren camins als historiadors illencs per a futures investigacions.

Finalment, en la quarta trobada, dedicada a la microelectrònica, ja es va disposar d'un local fix per fer els seminaris: el saló d'actes de la Biblioteca Pública de Maó, acabada de reinaugurar aquell any 1988 després d'una profunda remodelació de tot l'edifici. Aquest local ha acollit les trobades des d'aleshores, excepte en algunes ocasions puntuals.

La cinquena trobada, que es dedicà a les tècniques físiques d'anàlisi, fou la darrera ocasió en què Jordi Porta va poder participar. En aquell viatge, Jordi Porta duia una altra dèria al cap: des de feia un temps s'havia interessat d'alguna manera per temes de piscifactories, molt de moda en aquell temps. Per açò, durant la recepció que es donava als participants en les jornades a la seu del Consell Insular, recepció que s'havia anat institucionalitzant al llarg dels anys, va aprofitar per parlar del tema amb el president menorquí, Tirso Pons, amb el qual al llarg dels anys havia fet una certa coneixença. Així es va assabentar que el Consell Insular estava interessat en aquella mateixa qüestió, per la qual cosa es va oferir immediatament per posar el Consell en contacte amb les instal·lacions que funcionaven a Catalunya l'experiència de les quals pogués ser més útil per al cas menorquí. Fins i tot s'oferí per preparar-los una visita a les instal·lacions que escollissin com a més interessants i acompanyar-los en la visita.

Aquesta conversa va tenir lloc el mes de setembre de 1989. Com passa moltes vegades amb els polítics, les seves prioritats dificultaren de trobar una data en l'agenda del president del Consell Insular de Menorca per fer aquesta visita de treball a les piscifactories catalanes. Finalment, es va fixar per als primers dies del mes de març de 1990, però en el darrer moment el president i el conseller que l'havia d'acompanyar van haver de posposar el viatge per nous compromisos indefugibles. Ells no ho sabien, però l'ajornament d'unes setmanes havia de ser per sempre. Jordi Porta va morir el 5 de març de 1990.

La seva mort ens va deixar un gran buit, però, tanmateix, les trobades han continuat com a homenatge pòstum a la seva labor tenaç i desinteressada. Ara, quan ja molts dels participants en les nostres jornades no han conegut Jordi Porta, jo pens que amb la realització anual d'aquestes hem aconseguit mantenir viu quelcom del seu esperit, a través dels seus amics i de la seva companya, Maria Dolors, per oferir-lo a tots. Per açò, aquestes

trobades són una oportunitat per enfortir els llaços de la nostra comunitat científica i, a la vegada, són una cerimònia de record no formulat d'una persona que va creure fermament en els científics i en la ciència de la nostra terra. Mantenir viu el seu record és un deure de tots aquells que vam tenir la sort de gaudir de la seva lleial amistat, de gaudir d'una persona que, més enllà dels seus mèrits acadèmics, va destacar per la seva gran humanitat, d'un veritable «homenot» en el sentit planià –de Josep Pla– de la paraula: l'amic Jordi Porta.

Josep Miquel Vidal Herández